

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. Dr A. B. A. VAN KETEL, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF, M. PIMENTEL EN H. R. REDER.

Rubriek Redacteuren: Examen-Vraagstukken: Drs Abr. Mey en Drs J. Paardekooper — Literatuur: Drs S. Kleerekooper — Beslechte Geschillen: Prof. Mr Ch. Zevenbergen — Uit de Financieele Huishouding der Overheid: J. H. Textor — Uit het Buitenland: F. Haarbosch, Ch. Hageman, Drs A. Th. de Lange, Drs W. P. den Turk — Efficiëntie: R. W. Starreveld — Belastingvraagstukken: J. O. van Gruisen — Nieuws inzake Wetgeving, Resoluties en Beslissingen op het gebied der Belastingen: Mr Dr E. Tekenbroek — Repertorium van Tijdschrift-Literatuur: Drs M. Behrens, Drs G. L. Groeneveld, J. P. de Haan en Drs E. M. Premsele — Buiten de vaste rubrieken werden in de vorige jaargang bijdragen geplaatst van o.a. Drs P. J. H. J. Bos, Prof. Mr S. van Brakel, C. van der Burg, J. P. Croin, Mr P. J. Dam, Drs A. M. Groot, Prof. H. A. Kaag, Prof. Mr P. W. Kamphuisen, W. J. de Langen, Ir W. Maas Geesteranus, J. J. M. H. Nijst, Mr D. Simons, J. E. Spinosa Cattela, Dr J. G. Stridiron

SECRETARIS DER REDACTIE - Mr TH. LIMPERG
HEERENGRACHT 455, AMSTERDAM-C., TEL. 37814

UITGEVER: J. MUUSSES — PURMEREND
TELEFOON 77 — GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADruk IS GEOORLOOFD. ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS. —

VERSCHEIJNT MAANDELIJKS. BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10.—, FRANCO PER POST F 10.24. BUITEN-
LAND F 10.60. — MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHELEN
JAARGANG —

INHOUD

Het examen voor gemeente-accountant door Mr D. Simons	Blz.	1
Kostprijzen van elektrische energie door J. J. M. H. Nijst	„	3
Administratieve fabrieksorganisatie (Slot) door C. van der Burg	„	7
Uit het buitenland De „Spruchstelle” door Drs W. P. den Turk — Ac- countant en Auditor, door Ch. Hageman	„	12
Boekbespreking S. Benima „Het democratisch kapitalisme”, bespro- ken door Prof. Mr H. W. C. Bordewijk	„	14
Repertorium van tijdschrift-literatuur op het gebied van accountancy en bedrijfshuishoudkunde	„	15
Boekenrepertorium	„	19
Nederlandsch Instituut van Accountants	„	20
Katholieke Economische Hoogeschool	„	20

HET EXAMEN VOOR GEMEENTE-ACCOUNTANT

Op mijn artikel in het Novembernummer heeft de heer Reder in het Decembernummer een uitvoerig wederwoord doen hooren. Duidelijker en meer geargumenteed dan in zijn openingsrede van den Accountantsdag — de directe aanleiding tot deze gedachtenwisseling — heeft hij hierin zijn standpunt ontwikkeld. Gaarne maak ik daarom gebruik van de gelegenheid, welke de Redactie mij bood, op deze nadere uiteenzetting nog van repliek te dienen.

Het eerste punt, waarop zich wederom een verschil — zij het ook een gradueel verschil — tusschen onze meeningen openbaart, is dat van de bijzondere wets- en rechtskennis, die de Overheidsaccountant zich moet eigen maken. De heer Reder verwijst naar soortgelijke omstandigheden voor accountants, die hun taak bij banken, hypotheekbanken, levensverzekering-

maatschappijen, kartels enz. hebben te verrichten. Men moet z.i. niet uit het oog verliezen, dat de accountant in wezen slechts deskundige is op administratief en bedrijfseconomisch terrein en dat zijn verantwoordelijkheid door deze speciale deskundigheid moet worden begrensd.

Hiertegenover moet ik verwijzen naar mijn betoog, dat er ten aanzien van de diepte der vereischte wets- en rechtskennis tusschen het particuliere bedrijfsleven en den Overheidsdienst een groot verschil bestaat. Dat betoog eindigde in de conclusie, dat juist de Overheids-accountant op zijn terrein een degelijke wets- en rechtskennis moet bezitten, die niet in een korte, aanvullende studie kan worden verkregen. Aangezien dit betoog niet is bestreden, is m.i. de conclusie niet aangetast.

De verantwoordelijkheidskwestie staat hier buiten. Het betreft hier bij beide examens, het Instituuts- zoowel als het Gemeente-accountantsexamen, de propaedeuse, de voorbereiding tot den hoofdschotel der studie. Daarom zal dit gedeelte aan de grondigheid van het eigenlijke accountantsexamen geen afbreuk doen, zooals de heer Reder vrest. Het gevaar daarvoor zou mij reëeler schijnen bij de oplossing, welke hij bepleit, een aanvullend examen. Bij het Gemeente-accountantsexamen wordt o.a. wat de wets- en rechtskennis betreft, het voorbereidend gedeelte van eenigszins anderen inhoud dan bij het Instituuts-examen. Zou men van den aspirant-gemeente-accountant en de kennis, welke het voorbereidend vakexamen van het Instituut vordert, en de bijzondere voor zijn beroep vereischte wets- en rechtskennis willen vergen, dan zou de kans veel grooter zijn, dat het eigenlijke accountantsgedeelte in het gedrang zou komen.

Ik begrijp, dat dit argument geen waarde zou hebben voor hem, die het voorbereidend vakexamen van het Instituut in al zijn onderdelen voor iedere accountantsopleiding noodzakelijk zou achten. Doch ik neem aan, dat ook mijn gaechte opponent een eenigszins anders gerichte voorbereidende studie voor bepaalde groepen van accountants als voldoende en wellicht beter zou kunnen erkennen.

Ook aangaande de beteekenis der kennis van de ambtelijke verhoudingen is ons verschil van opinie gradueel. Gaarne geef ik toe, dat dit punt op zichzelf buiten de kwestie van het examen staat. Wij zouden het — om het terrein van den

meningsstrijd zooveel mogelijk te beperken — daarom hier niet verder behoeven te behandelen, ware het niet, dat de heer Reder te dien aanzien thans eenige argumenten in het geding brengt, die ik niet geheel onbesproken mag laten. Zij zijn bekend uit vroegere debatten over de vraag, of de Overheid beter doet zich van particuliere accountants dan van ambtenaren-accountants te bedienen. Het zijn de vrees voor verstarring van den ambtenaar-accountant, die de ruimere vergelijkingsmogelijkheden van zijn particulieren collega mist, en de vrees voor zijn mindere onafhankelijkheid.

Tegenover de eerste vrees stel ik, dat de ambtenaar-accountant meestal veel meer in de gelegenheid is om van de inrichting en resultaten van soortgelijke en verwante diensten en bedrijven als hij controleert kennis te nemen dan de particuliere accountant, voor wien de mogelijkheid daartoe vaak van de toevallige samenstelling zijner practijk afhangt.

De onafhankelijkheidsvraag is een teere vraag. Beide groepen accountants, zowel de publics als de ambtenaren-accountants, dienen hun onafhankelijkheid hoog te houden, dat is mijn stellige meening. Ik hoop dus niet te worden misverstaan, wanneer ik het waag hier uit te spreken, dat naar mijn overtuiging voor vele particuliere accountants de beteekenis van sommige relaties voor hun materieel bestaan een vrij wat grooter gevaar voor hun onafhankelijkheid kan vormen dan de ambtelijke verhouding voor den ambtenaar-accountant kan opleveren. In mijn vorig artikel wees ik er reeds op, dat de positie van den ambtenaar-accountant, indien zij met het gezag van bekwaamheid en inzicht wordt uitgeoefend, juist een groote onafhankelijkheid van oordeel toelaat. Tegen ongerechtvaardigde aanvallen daarop, die m.i., mits aan de genoemde eischen wordt voldaan, weinig te verwachten zijn, vindt de ambtenaar-accountant zoo noodig bescherming in zijn rechtspositie. Verder wil ik deze strijdvrage niet ophalen om de kwestie, die hier aan de orde is, niet te vertroebelen.

De heer Reder wil mij toegeven, dat overheidsdiensten en -bedrijven een bijzondere economische en, zoo ik dit wil, ook bedrijfseconomische beteekenis hebben. Maar hij ontkent, dat hieraan eenig doorslaand argument zou zijn te ontleenen ten gunste van afzonderlijke opleiding en examens. De bestaande opleiding en de bestaande examens geven hiervoor naar zijn oordeel een ruim voldoende grondslag, ook al stellen de overheidsdiensten en -bedrijven bijzondere administratieve problemen, zooals trouwens met zoovele ondernemingen het geval is.

Tegelijk hiermede moge ik beantwoorden zijn aan het slot gestelde vraag naar de consequenties van mijn opvatting, dat door de geheele opleiding en dus ook door het geheele examen de aandacht op het publieke bedrijfsbeheer en financie-wezen gericht moet worden.

Ik breng hierbij in herinnering, wat ik in mijn eerste artikel schreef: „Het verband met de algemeene economie, bedrijfseconomie, inrichtings- en controleleer mag uiteraard niet worden verloren”. Daaraan daucht ik ook in het bijzonder, toen ik op een mogelijke samenwerking, een gezamenlijke verzorging van beide examens doelde. Want inderdaad, veel van de economische en bedrijfs-economische kennis en veel van de inrichtings- en controleleer zullen de particuliere en de overheids-accountants gemeen moeten hebben. Speciaal de grondslagen van de inrichtings- en de controleleer zullen voor beide ook naar mijn opvatting gelijk zijn.

Nu is het echter de vraag of men bij opleiding en examens bij deze gemeenschappelijke grondslagen moet blijven staan en aan de gediplomeerden moet overlaten zich daarna voor de speciale eischen van de practijk, die hen wacht, te bekwaamen. M.i. is er reden ook hier leiding te geven wanneer een duidelijke

splitsing in de uitoefening van het beroep zich afteekent, zooals zich in het geval van de overheidsaccountants voordoet. Een economisch beleid ten aanzien van de studiekraacht en studietijd der candidaten brengt dan met zich deze speciale opleiding zooveel mogelijk te doen samenvallen en als het ware samen te weven met het onderricht in de algemeene grondslagen.

Bij deze speciale opleiding heb ik thans niet het oog op de rechts- en wetskennis, die tot het voorbereidend gedeelte zijn te rekenen. Ik doel hier inderdaad op de opleiding tot de eigenlijke hoofdtak van den gemeente-accountant. Voor de lezers van dit Maandblad behoef ik dan wel niet uiteen te zetten, dat de controle-taak van den accountant ook omvat de beoordeeling van het gevoerde beheer naar bedrijfseconomische gezichtspunten en dat de accountant naast controleur ook is adviseur nopens de inrichting van administraties en bedrijfseconomisch raadgever.

De speciale opleiding dient dan te betreffen de economie, de bedrijfshuishoudkunde en de inrichtings- en controleleer. Voor al deze gedeelten moge ik met een enkel voorbeeld volstaan.

Bij de studie van de economie zal bijzondere aandacht moeten worden geschonken aan de Overheidsbemoeiing met het economisch leven en aan de economische problemen, die b.v. de stad oplevert (verkeersvraagstuk, woningbouw, taak van de gemeente tot bevordering van de welvaart enz.)

Het onderricht in de bedrijfshuishoudkunde zal vertrouwd moeten maken met organisatie, financie-wezen, tariefsinrichting enz. van de publieke bedrijven en diensten. Hier is veel overeenkomst, doch zijn ook belangrijke verschillen met de bedrijfseconomie van particuliere ondernemingen.

Bij inrichtings- en controleleer zal de algemeene techniek in het bijzonder kunnen worden bestudeerd in haar toepassingen op verbruikshuishoudingen en de verdere overheidsbedrijven en -diensten. Daardoor wordt de speciale kennis tegelijk met de algemeene verkregen.

Uiteraard zal het terrein niet streng afgebakend kunnen en moeten worden. De specialisatie is gradueel, doch niettemin practisch van voldoende beteekenis om een daarop meer georiënteerde *accountants*studie wenschelijk te doen zijn.

De ongerustheid van den heer Reder nopens de deugdelijkheid van het examen voor Gemeente-accountant vrees ik met een wederwoord niet te kunnen wegnemen. Ik ben niet zoo naïef om te meenen, dat een goede examenindeeling deze deugdelijkheid kan waarborgen. Wel is bij de organisatoren van dit examen de ernstige wil aanwezig het examen goed te doen zijn en dat acht ik van meer beteekenis. Zij zullen daarbij vooral in de eerste jaren nog vele moeilijkheden hebben te overwinnen en het examen zal allicht eenige kinderziekten hebben te doorstaan. Bij het Instituutsexamen is dit in het verleden uiteraard niet anders geweest. Het gemeente-accountantsexamen staat er in zooverre beter voor, dat het in veel opzichten van de Instituutsexamens leering en profijt zal kunnen trekken.

In de geschiedenis van deze zaak tred ik hier ter plaatse niet. Ik spreek de hoop uit in mijn uiteenzettingen het goed recht van de speciale opleiding en het speciale examen voor Gemeente-accountant aannemelijk te hebben gemaakt. Meer verwacht ik thans, nu het examen nog slechts op papier bestaat, niet. Doch dit zou reeds voldoende zijn om de deur voor gezamenlijke verzorging van beide examens, waarmede — ik erken het gaarne — het gemeente-accountantsexamen thans het meest gebaat zou zijn, open te stellen.

Den Haag, December 1937.

Mr D. SIMONS.